

Песоцький М.М.

аспірант,

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

СТРУКТУРА ТА ФУНКЦІЇ ОРГАНІВ НКВС УСРР В ПЕРІОД НОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

З початком Нової економічної політики діяльність Народного комісаріату внутрішніх справ Української соціалістичної радянської республіки змінювалась відповідно до нових поставлених радянською владою завдань та політичних й соціально-економічних реалій. Ці кроки радянської влади мусили допомогти здолати наслідки політики воєнного комунізму й громадянської війни загалом. У зв'язку із цими перетвореннями відбулись й певні зміни в апараті НКВС, його структурі, організації, завданнях та повноваженнях. Для практичного втілення в життя принципів нової економічної політики необхідно було перебудувати роботу всього державного апарату Радянської республіки, а також партійних, профспілкових, комсомольських організацій [1, с. 90]. НЕП не тільки сприяв оздоровленню економіки, але разом з тим й викликав зростання посадових й господарських злочинів, що потребувало відповідної реакції з боку влади.

Організаційні функції від НКВС було передано до виконкомів. У міру того як зміцнювалась більшовицька державність на території неомперії, з відання НКВС поступово вилучалися функції, пов'язані із радянським будівництвом та веденням народного господарства; у центрі їх перебрав ВЦВК, а на місцях – Президії виконкомів Рад. Відтепер основна увага Наркомату внутрішніх справ зосереджувалась на репресивно-каральних функціях [2, с. 100].

НКВС складався з відділу міліції та розшук, відділу комунального господарства, відділу управління справами, адміністративного відділу, виправно-трудоного відділу. Також існували міжвідомчі комісії як то центральна міжвідомча комісія про товариства і союзи, рада із справ комунального господарства, комісія по справам адміністративного вислання. Безпосередньо впроваджуючи політику радянської влади на місцях, втілюючи у життя плани по радянзації українського суспільства та виконуючи розпорядження радянської влади НКВС активно взаємодіяв із сільськими радами та райвиконкомом.

У цей період НКВС займався наглядом за комунальним господарством, заходами по ліквідації наслідків стихійних лих, керував системою здійснення покарань, охороняв революційний порядок,

безпосередньо займався реалізацією виправно-трудової політики, контролював та регулював роботу виконкомів у справах впровадження адміністративних стягнень. У жовтні 1927 р. ВУЦВК утвердив адміністративний кодекс УСРР. Його правила визначали компетенцію в області адміністративних стягнень НКВС УСРР [3]. Також органи НКВС займались охороною громадської безпеки, контролював діяльність органів міліції та карного розшуку, розробляв та видавав постанови в рамках своїх повноважень та обов'язків, та власне контролював місцеві органи НКВС.

Основними у виконанні своїх обов'язків для НКВС УСРР стають завдання по керівництву комунальним господарством, управлінні органами міліції, здійсненні виправно-трудової політики. Порівняно з попереднім періодом громадянської війни та політики воєнного комунізму завдання, повноваження, та обов'язки, котрі ставились радянською владою перед органами НКВС, зменшились, як і вплив НКВС на сферу адміністративного управління. Значно знизилась політична роль НКВС у системі радянської влади.

Після нової реорганізації 1927 року центральний апарат Народного комісаріату внутрішніх справ Української соціалістичної радянської республіки складався з відділу комунального господарства, адміністративно-організаційного відділу, відділу виправно-трудових установ, відділу міліції та розшуку. До завдань НКВС додалися обов'язки із забезпечення виконання виборчого процесу, та прийняття участі у справі вирішення проблем адміністративно-територіального поділу. Поступово апарат НКВС не тільки повертає свої старі повноваження та обов'язки, але й отримує нові функції, зосереджує під своїм керівництвом різноманітні сфери діяльності суспільства та державного апарату, це знижувало ефективність діяльності НКВС та сприяло децентралізації його певних структур.

Із впровадженням Нової економічної політики змінились правовідносини, що зумовило необхідність реорганізувати та адаптувати під нові реалії органи внутрішніх справ. Так НКВС розробив положення, яке надавало можливість вчинити позасудові висилки, в той час як ОДПУ отримало право позасудових розправ над звинуваченими у бандитизмі. Також в цей час почалось розгортання радянськими карними органами агентурно-оперативної мережі в сільській місцевості, це було складовою формування подібної мережі на рівні усієї країни загалом для постійного контролю за усіма процесами. Ця мережа була одним із джерел для формування інформаційних зведень для вищого керівництва держави. За своїми зовнішніми ознаками зведення ВЧК-ОГПУ-НКВД цілком відомчий матеріал, призначений для інформації вузького кола осіб вищого державного керівництва... Характер масових

за своїм змістом інформзведень 20-30-х років підкреслюється пірамідальністю системи їх створення. Інформаційний матеріал ВНК-ОДПУ-НКВС, «передавався на вершину» влади, був саме зведенням інформаційних повідомлень губернських, обласних, крайових і республіканських органів ВНК-ДПУ-НКВС, які в свою чергу були зведенням донесень інформаційно-агентурної мережі з повітових, окружних, районних і волосних центрів, що охопила вже на початку 20-х років практично всю територію країни... Функціональне призначення повідомляти про все, що трапилося не для «непосвячених», «сторонніх» та інших, а для вищого керівництва, яке повинно все знати, мало вирішальне значення при складанні інформзведень ВНК-ОДПУ-НКВС [4, с. 8–9].

Таким чином можна дійти висновків, що НКВС діяв як одна з основних структур по впровадженню радянської політики й реорганізовувався таким чином, як того потребували обставини та завдання, котрі ставив перед органами НКВС більшовицький тоталітарний режим. В процесі реорганізації органів НКВС відбувався постійний пошук оптимальної структури як внутрішньої організації органів НКВС, так і положення органів НКВС в міжвідомчій системі інших органів радянського режиму. Органи НКВС здійснювали постійний догляд та контроль за політичною, та соціально-економічною ситуацією за рахунок розгортання власної мережі агентів та оперативників. Це дозволяло постійно спостерігати та контролювати усі соціальні, політичні, та економічні процеси.

Список використаних джерел:

1. Софинов Павел Георгиевич. Очерки истории Всероссийской Чрезвычайной Комиссии (1917–1922 гг.) / П. Г. Софинов. – М.: Госполитиздат, 1960. – 247 с.
2. Білас Іван Григорович. Репресивно-каральна система в Україні 1917–1953: суспільно-політичний та історико-правовий аналіз: У 2 т. / І. Г. Білас. – Кн. 1. – К.: Либідь, 1994. – 428 с.
3. Мироненко Александр Николаевич. Создание рычагов силового давления на украинское общество на рубеже 20-х – 30-х годов / А.Н. Мироненко, А.П. Бенько ; Ин-т государства и права АН Украины. – К.; Днепродзержинск: 1992. – 17 с.
4. Советская деревня глазами ВЧК-ОГПУ-НКВД 1918–1939: документы и материалы: В 4 т. / под редакцией А. Береловича, В. Данилова / А. Берелович, В. Данилов, Н. Верт, В. Виноградов, Л. Двойных. – Т. 1. – М.: РОССПЭН, 2000. – 861 с.